

Opinnäytetyö (AMK)

Sosionomi

2023

Lastensuojelu

Saara Kotikangas

SUUNNITELMA ITSENÄISTYVÄN NUOREN OPPAALLE,

– omaohjaajatyön tueksi Suvilinnan lastenkotiin

Saara Kotikangas

SUUNNITELMA ITSENÄISTYVÄN NUOREN OPPAALLE

- omaohjaajatyön tueksi Suvilinnan lastenkotiin

Tämän kehittämishankkeen toimeksiantajana oli Pelastakaa Lapset ry:n, Lastenkoti Suvilinna. Kehittämistyön tavoitteena oli suunnitella Suvilinnaan uusi toimivampi itsenäistymissuunnitelma Suvilinnan ohjaajien käyttöön omaohjaajatyön tueksi, itsenäistyvien nuorten kanssa tehtävään työhön. Itsenäistymissuunnitelman tarkoituksena on olla yhtenä työmenetelmänä itsenäistyvien nuorten kanssa tehtävässä työssä, heidän valmistautuessaan itsenäistymiseen ja jälkihuoltoon siirtymisessä.

Työryhmässä oli ollut keskustelua uusista menetelmistä, mitä nykyisessä itsenäistymissuunnitelmassa ei ole ja työryhmässä kaivattiin päivitettyä suunnitelmaa omaohjaajatyöhön. Omaohjaajatyössä uusia menetelmiä on haettu netistä muihin lastensuojelulaitoksiin tehdyistä oppaista ja Suvilinnassa haluttiin opas, joka olisi heidän tarpeisiinsa ja asiakkaille sopiva.

Kehittämistyötä varten keräsin tietoa haastattelemalla kolmea, kolmen vuoden sisällä Suvilinnasta jälkihuoltoon muuttaneita nuoria saamalla tietoa heidän kokemuksistaan, miten he olivat kokeneet itsenäistymiseen valmistautumisen ja millaista tukea omaohjaajalta itsenäistymiseen saivat. Lähetin myös kaikille ohjaajille kyselyn, jossa he kertoivat omia toiveitaan uuteen itsenäistymissuunnitelmaan. Lisäksi tietoperustaa kootessa keräsin tietoa kiintymyssuhteesta, luottamuksesta, sijaishuollon omaohjaajuudesta sekä huostaanoton muodoista. Tietoperustan laatimisen tavoitteena oli kerätä tietoa kiintymyssuhteen sekä luottamuksen synnystä, miten ne vaikuttavat sijaishuollossa kasvaneen lapsen ja omaohjaajan välillä ja miten tätä luottamusta voitaisiin Suvilinnassa vielä kehittää.

Kehittämistyön menetelminä käytin haastatteluja poismuuttaneiden nuorten kanssa sekä palautelomaketta työntekijöiden kanssa. Muutamien työntekijöiden kanssa myös keskustelin itsenäistymissuunnitelman kehittämisestä, lomakepalautteen lisäksi. Kehittämistyön tuloksena loin suunnitelman Suvilinnan lastenkodin itsenäistymissuunnitelman toteuttamiseksi. Suunnitelman tarkoituksena on antaa kehitysideoita omaohjaajatyöhön Suvilinnan nykyisen itsenäistymissuunnitelman tilalle.

ASIASANAT:

Kehittämishanke. Lastensuojelu. Lastenkodit. Jälkihuolto. Sijaishuolto. Kiireellinen sijoitus. Huostaanotto. Itsenäistyminen. Kiintymyssuhdeteoria. Luottamus.

Saara Kotikangas

A GUIDE TO SUPPORT SELF-DIRECTED WORK IN FOSTER CARE

- To support self- directing

This development project was commissioned by Save the Children Finland, Children's Home Suvilinna. The aim of the development work was to design a new, more functional independence plan for Suvilinna for the use of Suvilinna's instructors to support self-counselling work, for work with young people who are becoming independent. The purpose of the independence plan is to be one of the working methods of working with young people who are becoming independent, as they prepare for independence and the transition to aftercare.

The working group had discussed new methods, which are not included in the current independence plan, and the working group needed an updated plan for self-guidance work. In self-counsellor work, new methods have been searched online from guides made for other child welfare institutions, and Suvilinna wanted a guide that would suit their needs and clients.

For the development work, I gathered information by interviewing three young people who had moved to aftercare from Suvilinna within three years by getting information about their experiences, how they had experienced preparing for independence and what kind of support they received from their tutor for becoming independent. I also sent out a survey to all the instructors, in which they expressed their own wishes for a new independence plan. In addition, when compiling the knowledge base, I gathered information on attachment relationships, trust, self-guidance in foster care, and forms of custody. The aim of drawing up the knowledge base was to collect information on the emergence of attachment relationships and trust, how they affect the relationship between a child who has grown up in foster care and a tutor, and how this trust could be further developed in Suvilinna.

As methods of development work, I used interviews with young people who had moved away and a feedback form with employees. With a few employees, I also discussed the development of an independence plan, in addition to form feedback. As a result of the development work, I created a plan to implement the independence plan for the Suvilinna Children's Home. The purpose of the plan is to provide development ideas for self-directed work in place of Suvilinna's current independence plan.

KEYWORDS:

Development project. Child welfare. Child protection. Child welfare institutions. Child welfare act. After-care. Substitute care. Attachment theory. Trust. Becoming independent.

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 KEHITTÄMISTYÖN LÄHTÖKOHDAT	7
3 KIINTYMYSSUHDETEORIA	9
3.1 Kiintymyssuhteet	9
3.2 Kiintymyssuhdemallit	10
4 LUOTTAMUS	11
4.1 Luottamuksen syntyminen	11
5 SIJAISHUOLTO	13
5.1 Sijaishuollon muodot	14
5.2 Kiireellinen sijoitus	14
5.3 Kiireellinen sijoitus avohuollon tukitoimena	14
5.4 Huostaanotto	14
5.5 Lastensuojelulaitokseen sijoittaminen	15
6 SIJAISHUOLLON OMAOHJAAJA	16
6.1 Omaohjaajatyö Suvilinnassa	16
7 ITSENÄISTYMINEN	18
7.1 Itsenäistyvä nuori	18
7.2 Itsenäistyminen Suvilinnassa	18
7.3 Elämänjanan työstäminen	20
7.4 Jälkihuoltoon valmistautuminen	21
8 KEHITTÄMISTYÖN TOTEUTTAMINEN	23
8.1 Kehittämistoiminnan prosessi	23
8.2 Aineiston keruu	24
8.3 Aineiston analysointi	25
8.4 Palautelomakkeiden ja haastattelujen tulokset	26
9 LOPPUPOHDINTAA	29
9.1 Arviointi	29
9.2 Opinnäytetyön jatkokehittäminen	30

LÄHTEET

LIITTEET

- Liite 1. Suvilinnan työntekijöiden haastattelupohja
- Liite 2. Suostumus tutkimukseen osallistumisesta
- Liite 3. Kysymykset Suvilinnasta jälkihuoltoon muuttaneille nuorille

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli suunnitella Pelastakaa Lapset ry:n lastenkoti Suvilinnan sijaishuoltoon sähköinen itsenäistymisopas omaohjaajatyön tueksi, lapselle ja lasta varten, itsenäistyvien nuorten kanssa tehtävään työhön. Tarve nousi esiin Suvilinnan työryhmän sisällä, kun Suvilinnan käytössä oleva itsenäistymissuunnitelma ei enää palvellut omaohjaajatyössä yhtä kattavasti kuin olisi haluttu.

Opinnäytetyöni tietoperusta koostui kiintymyssuhdeteoriasta sekä luottamussuhteen rakentamiseen liittyvästä teorialiedosta. Valitsin nämä tietoperustaksi, koska lapsen kiintymyssuhde luotettavaan aikuiseen on todella tärkeää lapsen tulevaisuuden kannalta. Myös luottamussuhde on tärkeä ja jo murrosiässä sijoitetuilla lapsilla luottamussuhteen syntyminen sijaishuollon aikuisiin on tärkeämmässä roolissa kiintymyssuhteen luominen.

Opinnäytetyö perustuu kolmesta osasta. Ensimmäisessä osassa käsittelen kiintymyssuhdeteoriaa ja luottamusta sijaishuoltoon sijoitetun lapsen näkökulmasta. Toisessa osassa käsittelen lastensuojelua, eri sijoitusmuotoja sekä sijaishuollon omaohjaajuutta. Kolmannessa osassa käsittelen itsenäistyvän nuoren roolia sijaishuollossa ja mitä asioita tulisi ottaa Suvilinnassa huomioon ennen jälkihuoltoon siirtyessä.

Opinnäytetyön kehittämismenetelmäksi valikoitui lomakekyselyt ja haastattelut. Lomakekyselyt lähetin kaikille Suvilinnan työntekijöille ja haastattelut toteutin haastatteleamalla kolmea, kolmen vuoden sisällä Suvilinnasta jälkihuoltoon muuttaneita nuoria sekä osaa työntekijöistä, jotka eivät olleet vastanneet palautekyselyyn. Haastatteluiden tavoitteena oli varmistaa, että saan tietooni kaiken oleellisen siitä, millaista opasta sekä nuoret että ohjaajat kaipaavat. Toteutin haastattelut laadullisen tutkimuksen menetelmin teema-haastattelulla ja analysoin teemahaastattelut materiaalin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä.

Tuotoksena syntyi ”Suunnitelma itsenäistyvän nuoren oppaalle” - omaohjaajatyön tueksi Suvilinnan lastenkotiin. Suunnitelmassa olevat teemat pohjautuvat opinnäytetyöni tietoperustaan sekä haastatteluista ja palautelomakkeista saatuihin tuloksiin. Haastattelun sisältöjä olen sijoitellut opinnäytetyöhön sopiviin paikkoihin. Suunnitelman pohjalta on tarkoitus luoda Suvilintaan uusi toimivampi itsenäistymissuunnitelma, joka auttaa omaohjaajia valmistamaan nuoria itsenäistymään sijaishuollosta jälkihuoltoon.

2 KEHITTÄMISTYÖN LÄHTÖKOHDAT

Sain opinnäytetyön toimeksiannon Pelastakaa Lapset ry:n Lastenkoti Suvilinnasta, jossa olen toiminut ohjaajana vuodesta 2019 alkaen. Pelastakaa Lapset, on maailman suurin uskonnollisesti ja poliittisesti sitoutumaton lapsen oikeuksia ajava järjestö. Pelastakaa Lapset vastaa lasten hätään sillä missä lasten hätä on suurin. Järjestö auttaa aliravitsemuksesta kärsiviä ja sodan jalkoihin jääneitä lapsia, väkivallan uhreja sekä lapsityöläisiä. Järjestö tekee töitä sekä Suomessa että muualla maailmalla ja näin turvaa sen, että jokaisella lapsella olisi mahdollisuus ravintoon, terveyteen, turvaan ja koulutukseen. (Pelastakaa Lapset 2023)

Suvinlinna on Pelastakaa lapset ry:n yksi viidestä sijaishuollon yksiköstä. Yksikkö on 7-paikkainen kodinomainen lastensuojelulaitos, vaativaa hoitoa tarvitseville lapsille. Suvinlinna sijaitsee, Turun Hirvensalossa. Suvilinnassa asuu tällä hetkellä 7 nuorta, iältään 13–17-vuotiaita nuoria. Opinnäytetyössäni tarkastelin lastensuojelun sijaishuollon, jälkihuollon sekä omaohjaajatyön näkökulmasta, koska toimeksiantoni kehittämistyö liittyi erityisesti omaohjaajatyön kehittämiseen, itsenäistymiseen valmistautuvien nuorten osalta.

Suvilinnan työntekijöiden keskuudessa oli käyty pohdintaa, millaisia uusia menetelmiä ja tapoja olisi toteuttaa itsenäistymissuunnitelmaa Suvilinnassa. Sijaishuollosta jälkihuoltoon siirtyä hyvin erilaisista lähtökohdista ja eripituisista sijaishuollon sijoituksista olevia nuoria. Pohdinnan myötä todettiin, että Suvilinnan itsenäistymiskansiota tulisi päivittää ja saada rinnalle sähköinen versio, jossa olisi linkkejä, esimerkiksi Kelan sivuille. Näin löytyisi aina ajantasainen tieto tuista, joita nuoren on mahdollista saada jo sijaishuollossa ja myös kun nuori muuttaa omilleen täysi-ikäistyttyään. Omaohjaajatyöhön on etsitty erilaisia itsenäistymisoppaita, mutta mikään niistä ei yksinään ole ollut sellainen, joka olisi haluttu ottaa Suvilinnassa omaohjaajatyön käyttöön. Muiden tekemistä oppaista on otettu vain se osa, mikä sopii Suvilinnan omaohjaajatyöhön itsenäistyvien nuorten kanssa.

Tällä hetkellä Suvilinnassa on oma Suvinlinna- kansio, mistä löytyy perustietoa nuoren itsenäistymisestä ja siihen valmistautumisesta. Kuitenkaan mitään nuorille annettavaa ja heille jäävää konkreettista kansiota ei ole olemassa. Nuorten kanssa työskentelyyn on kaivattu konkreettista kansiota, josta löytyisi kaikki itsenäistymiseen tarvittava materiaali.

Itsenäistymiskansion tekeminen alkaisi nuoren ollessa 16- vuotias, yksilöllinen kehitystaso huomioon ottaen.

Sähköisessä teoksessa nuoren kanssa tehtävien/ hoidettavien asioiden joustava hoitaminen riippuvat pitkälti millainen nuoren ja ohjaajan välinen suhde on sekä kuinka kiinnostunut nuori itse on hoidettavien asioiden suhteen. Pitkissä sijoituksissa nuoren ja omaohjaajien välille on tullut luottavainen suhde, jolloin nuori on kiinnittynyt Suvilinnaan ja aikuisen kanssa asioiden hoitaminen sujuu luontevasti.

Lyhyemmissä sijoituksissa nuoren ja ohjaajan välinen luottamussuhde ei luonnollisesti-kaan ole niin tiivis kuin pidemmissä sijoituksissa. Tällöin nuoren ja omaohjaajan välinen luottamussuhde riippuu paljon nuoren omasta historiasta ja aikuisten kanssa hoidettavista asioista. Nuori, joka kokee, ettei ole saanut apua ja tukea aikuisilta voi reagoida hyvinkin erillä tapaa aikuisen apuun ja tukeen Suvilinnaan tullessaan. Toinen voi kokea ohjaajien avun tungettelevana ja kokee hallitsevansa asiat, joita itsenäistyessään tulisi osata ja toinen on taas kiitollinen siitä, että on aikuinen tukena itsenäistymisen kynnyksellä.

Työssäni tulee näkyväksi kiintymyssuhde ohjaajan ja nuoren välillä ja se, miten ohjaajan ja nuoren välinen kiintymyssuhde vaikuttaa työn tekemiseen pitkässä sijoituksessa olevan nuoren kanssa. Mitä pidempi sijoitus on ollut siihen mennessä, kun lapsi täyttää 16-vuotta sitä luottavaisempi suhde yleensä on ja sitä luontevammin nuori asioita/ tehtäviä aikuisen kanssa hoitaa.

Lyhyemmissä sijoituksissa luottamussuhteen luominen nuoren kanssa on tärkeää. Mikäli nuori muuttaa Suvilinnaan 16-vuotta täytettyään, keskitytään luottamussuhteen luomiseen ja itsenäisen elämisen suunnitteluun eikä niinkään kiintymyssuhteen luomiseen, kuten nuorempana sijoitetuilla lapsilla.

Työn keskeinen tarve on suunnitella omaohjaajalle ja nuorelle työväline, minkä avulla he voivat yhdessä valmistautua nuoren itsenäistymiseen sijaishuollosta jälkihuoltoon. Monelle sijaishuollosta itsenäistyvälle nuorelle itsenäistymiseen liittyvät asiat ovat tosi vieraita ja uusia, eikä heillä välttämättä ole tukiverkostoa auttamassa jälkihuoltoon muuttaessa.

3 KIINTYMYSSUHDETEORIA

Opinnäytetyöni tietoperustana käytän kiintymyssuhdeteoriaa sekä luottamussuhteen rakentamiseen liittyvää teoretietoa. Valitsin nämä tietoperustaksi, koska lapsen kiintymyssuhde luottavaan aikuiseen on todella tärkeää lapsen tulevaisuuden kannalta. Kiintymyssuhteen luominen alkaa heti lapsen muuttaessa sijoituspaikkaan, josta alkaa lapsen korjaavien ja korvaavien kokemusten kiintymyssuhteet.

Lastensuojelussa tärkeää on edistää lapsen turvallisen kiintymyssuhteen luomista. Mikäli tämä ei ole mahdollista lapsen biologisten vanhempien kanssa, ei lapsi voi kauaa odottaa vanhempien kuntoutumista, sen vaurioittamatta lasta. Lapsella saattaa olla monia sijoituksia mm. perhekodeissa, perhehoidossa ja lastenkodeissa. Nämä monet sijoitukset ovat aiheuttaneet turvattomuutta ja erilaisia kehityksiä haittaavia kokemuksia. Kiintymyssuhdeteorian tuomat tiedot auttavat sijaishuollon aikuisia ymmärtämään, että lapsen oireilu ei yleensä johdu heistä, vaan perheessä opittu tapa ei toimikkaan sijaishuollon olosuhteissa. Saattaa kestää kauan ennen kuin lapsi luottaa siihen, että sijoituspaikassa asiat ovat paremmin. (Sinkkonen 2018, 175).

Kiintymyssuhdeteoria tulee esille pitkissä, monta vuotta kestävässä sijoituksissa ja luottamissuhde- teoria lyhyemmissä sijoituksissa. Näiden lisäksi käsittelen myös muita osalueita, jotka liittyvät nuoren itsenäistymiseen.

Elämäntarinan työstäminen nuorten kanssa, ennen Suvilinnasta muuttamista jälkihuoltoon, tukisi nuoren identiteettiä, jonka avulla nuori saa varmistusta omalle tekemiselleen. Suvilinnassa on tällä hetkellä käytössä tutustumislomake, joka täytetään kahden viikon kuluessa nuoren tullessa Suvilinnaan. Siinä tulee paljon esille nuorelle tärkeitä ihmisiä ja keitä hänen perheeseensä kuuluu.

3.1 Kiintymyssuhteet

Kun lapsen turvallisuuden tunne laskee tarpeeksi alas, aktivoituu lapsen suhde hoivaavaan aikuiseen. Aktivoituminen näkyy eri tavoin, jolloin lapsi saa aikuisen tulemaan lähemmäs tai lapsen menevän aikuisen lähelle. Kiintymyssuhdeteoria kuvaa kahden ihmisen välistä etäisyyttä tai etäisyyden muutoksia. Lapselle hoivaajan läsnäolo on hengissä säilymisen ehto, jolloin lapselle on synnynnäistä tarvetta kiinnittyä hoivaajaansa. Lapsi

kiinnittyy aina lähimpään saatavilla olevaan aikuiseen. Vauva kiinnittyy aina johonkin aikuiseen, jopa laiminlyövään tai vihamieliseen. Lapsen vanhemmalla taas ajatellaan olevan samanlainen hoivasuhde vauvan ja vanhemman välillä, joka mahdollistaa tärkeimmän tunnesäätelyn perustan ja turvallisuuden tunnekokemuksen. (Viinikka 2014, 17; Sinkkonen 2018, 38–39.)

Kun vauva on aktiivisena toimijana, hän on omalla itkullaan ja toiminnallaan saanut hoivaajan reaktion tulla lievittämään ahdinkoaan, jolloin syntyy syiden ja seurausten ketju; kun vauva reagoi, äiti tulee lohduttamaan. Mikäli tällaista sensitiivistä ketjua ei tapahdu oikeaan aikaan, esim. vanhemman päihde- tai mielenterveysongelmien takia, aiheuttaa vanhempi vauvalle jatkuvan hylkäämisen ja erokokemusten ketjun. Vanhemman toimissa epäloogisesti, ei lapsi pysty hahmottamaan epäjohdonmukaisuuden syitä. (Sinkkonen 2018, 40.)

3.2 Kiintymyssuhdemallit

Psykologi Mary Ainsworthin havainnoissa vauvojen ja näiden äitien arkea, hän huomasi olevan kolme erilaista kiintymyssuhdemallia; turvallinen, turvaton- välttelevä sekä turvaton- ristiriitainen (ambivalentti). Alla lyhyesti näistä kiintymyssuhteista. *Turvallinen kiintymyssuhde* syntyy lapselle, joka elää ennakoitavassa maailmassa, jossa kaikenlaiset tunteet ovat sallittuja eikä tarvitse pelätä tulewansa hylätyksi. *Välttelevästi kiintynyt* lapsi saattaa kadottaa kosketuksen omiin kielteisiin tunteisiinsa ja tämä saattaa olla tuloksena, kun lapsi kokee hoivaajan olettavan hänen selviytyvän itsenäisesti tunnekuohuistaan, jolloin lapsi jää yksin tunteidensa kanssa. Lapsesta tulee ns. ”reipas lapsi”, joka kokee miellyttämistä vanhempiaan kohtaan, mutta hyvänäkin puolena osaa ottaa huomioon muiden ihmisten hyvinvointi. *Ristiriitainen eli ambivalentti* kiintymyssuhde syntyy epäjohdonmukaisesta ja ailahtelevaisesta vuorovaikutuksesta. Lapsi ei tiedä koska hoivaaja vastaa hänen tarpeisiinsa ja minkä takia tarpeisiin vastaaminen kestää. Lapsi joutuu lisäämään tunteitaan, jonka jälkeen vasta sitten hoivaaja saapuu paikalle. Tällöin myös hoivaaja ei pidättelee kielteisten tunteiden näyttämistä, joka aiheuttaa negatiivista ja tuskastunutta ilmapiiriä. (Sinkkonen 2018, 45–47.)

4 LUOTTAMUS

Opinnäytetyössäni käsittelen kiintymyssuhdeteorian lisäksi luottamussuhteen luomista nuoren ja omaohjaajan välille. Luottamussuhteen luomisen otin opinnäytetyöhöni kiintymyssuhteen lisäksi siksi, koska nuorilla, jotka ovat sijoitettu Suvilinnaan 16- vuotiaana tai myöhemmin, on luottamussuhteen luominen heidän ja omaohjaajan välillä tärkeämmässä roolissa kuin kiintymyssuhteen luominen.

4.1 Luottamuksen syntyminen

Luottamus syntyy jo lapsen syntymästä asti, kun lapsen halu ja kyky luottaa muihin ihmisiin vahvistuu, silloin kun lapsen tunteisiin ja tarpeisiin vastataan. Kun lapsi on rakastettu, hän oppii luottamaan ja uskomaan itseensä sekä kokee turvallisuutta. Luottamus voi kohdistua joko ihmiseen tai tahoön. Ihminen luottaa siihen, että hänelle ollaan avuksi, eikä käytetä ihmisen heikkoutta hyväksi. Luottamus vaatii rohkeutta, koska siihen liittyy epävarmuutta ja mahdollisuus pettymykseen. Luottamusta voi kuvata kuin terveyttä, kun kaikki on hyvin siihen ei kiinnitä huomiota, mutta kun joku asia on huonosti, se sattuu. (Pentikäinen 2014, 16–17.)

Luottamuksella on suuri voima. Luottamus on loputon luonnonvara, joka luo hyvää elämää. Se on jatkuva ja uusiutuva lähde, joka lisääntyy sitä jakamalla. Hyvä rakentava luottamuksen kierre syntyy, kun luotat, niin myös sinuun luotetaan. Luottamus on kuin kiintymys tai rakkaus, luottamusta kokevalle se antaa voimaa. Samalla tavalla toimii myös epäluottamus, jos sinuun ei luoteta, on myös vaikeaa luottaa toisiin ihmisiin, tämä puolestaan aiheuttaa voimia vievän epäluottamuskierteen. Mitä enemmän on luottamusta sitä paremmin asiat hoituvat ja toisinpäin, mitä vähemmän on luottamusta, sitä enemmän on riitoja ja konflikteja. Epäluottamuksen aiheuttamat konfliktit vievät voimaa kaikelta hyvältä. Tämän takia olisi hyvä nähdä vaivaa luottamuksen saamiseksi. (Pentikäinen 2014, 8.)

”Tärkeää olla ystävällisiä ja kemiat kohtaa. Ku tänne (Suvilinnaan) muutti, niin käytiin kaikki asiat läpi, mikä on sallittua ja mikä ei oo ja ne on kerrottu etukäteen, luottamus syntyy siinä, kun näkee kun asioita noudatetaan. Näkee siitä käytöksestä.”

"Istua alas ja jutella nuoren kanssa. Onko nuorella pelkoa siitä, että ei ole tarpeeksi vapautta tai ei saa tehdä jotain mitä ei saa tehdä ja tehdä kompromisseja, se olis ehkä isoin juttu." (nuorten haastattelut)

Varhainen sosialisatioprosessi on vaikuttava tekijä luottamuksen syntyprosessissa, jossa luottamus syntyy jo varhaislapsuudessa. Mikäli sosialisatio on onnistunut, mahdollistaa se henkilölle kyvyn ratkaista arkielämän ongelmia. Näitä ovat esim. reflektointi ja kyky tuntea yksilönä sekä oma suhde itseensä sekä muihin ihmisiin. Arjen rutiinit synnyttävät turvallisuuden tunteen sekä perusluottamuksen syntymistä. Mikäli sosialisatio on epäonnistunut se saattaa aiheuttaa sen, ettei yksilö uskalla luottaa toisiin ihmisiin. Epäonnistunut sosialisatio on mahdollista kuitenkin vielä korjata myöhemmässä vaiheessa. Koska luottamusta on ihmisten välisissä suhteissa, kuuluvat epäilyt ja riskit suurena osana luottamukseen. Ihminen ei voi koko ajan seurata muiden ihmisten tekemistä, joka ilmenee riskien suhteesta luottamukseen ja petetyksi tuleminen on tällainen riski. Luottamuksella on henkilökohtaisia eroja ja siksi toiset ihmiset luottavat helpommin kuin toiset ja näiden luottamusten perustana on monia asioita, kuten omat kokemukset, ihmisen persoona, omat arvot ja toimintamallit. Luottamusta tulee siis vahvistaa ja ylläpitää koko ajan ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa. (Raatikainen 2011, 39–47.)

5 SIJAISHUOLTO

Sijaishuollolla tarkoitetaan lapsen kasvatuksen ja hoidon järjestämistä kodin ulkopuolella. Lapsi voidaan sijoittaa kiireellisesti, tehdä huostaanotto tai sijoittaa väliaikaisella määräyksellä, jolloin lapsen huostaanottoa tai sijaishuoltoa koskeva asia on esim. hallinto-oikeudessa vireillä. (Terveys- ja hyvinvoinninlaitos.)

Hyvinvointialue, jossa sijaishuollon tarve on syntynyt, vastaa lapsen sijoituksesta. Sijoitettava hyvinvointialue on myös vastuussa paikan valinnasta, jonne lapsi sijoitetaan. Sijoituspaikan tulee vastata lapsen tarpeisiin ja toteuttaa lapsen tarpeen mukainen huolenpito ja hoito. (Saastamoinen 2010, 7–10.)

Lapsen huollon ja tapaamisoikeuden lain (1983/361), 1 § pykälän mukaan, lapselle on turvattava hänen tasapainoinen kehityksensä, otettava huomioon lapsen yksilölliset tarpeet ja toiveet. Lapsen kasvatusta tulee toteuttaa niin, että hän saa osakseen ymmärrystä, hellyyttä ja turvaa. Kasvua ja kehitystä kohti vastuullista aikuisuutta tulee tukea ja edistää.

Lastensuojelulain 2 § 1. momentin mukaan: ”Lapsen vanhemmilla ja muilla huoltajilla on ensisijainen vastuu lapsen hyvinvoinnista. Lapsen vanhemman ja muun huoltajan tulee turvata lapselle tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi siten kuin lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetussa laissa (361/1983) säädetään.” (Lastensuojelulaki 2007/417.)

Kun lastensuojelulain 40§:n (417/2007) mukaiset asetukset lapsen hyvinvoinnista eivät toteudu lapsen kotona, astuu voimaan huostaanoton ja sijaishuollon järjestämisvastuu sosiaalihuollon vastaavalle toimielimelle;

- 1) Kun lapsen kasvuolosuhteet tai puutteet huolenpidossa uhkaavat vakavasti lapsen terveyttä tai kehitystä; tai
- 2) lapsi vaarantaa kehitystään tai terveyttään käyttämällä päihteitä, tekemällä muun kuin vähäisenä pidettävän rikollisen teon tai jollain muulla käyttäytymisellään, joka on rinnastettavissa niihin.

Huostaanotto on merkittävä muutos sekä lapselle että vanhemmille. Myös lapsen kasvun myötä tulee uusia toissijaisia tarpeita. Sijaishuollossa työskentelevien ammattilaisten onkin työskenneltävä lapsen uusien kiinnittymisten etsiminen sekä työskennellä menetysten kanssa. (Pösö 2016, 21–28.)

5.1 Sijaishuollon muodot

THL:n mukaan sijaishuollon paikkoja ovat; perhehoito, ammatillinen perhekoti, lastensuojelulaitos tai muu lapsen tarpeen mukainen koti. Sijaishuoltoon tehdyt sijoitukset lastensuojelulain mukaisesti voidaan tehdä avohuollon tukitoimena, kiireellisenä sijoituksena, sekä huostaanottona.

5.2 Kiireellinen sijoitus

Kiireellinen sijoitus tehdään lapselle, joka on välittömässä vaarassa, jolloin lapselle järjestetään sijaishuoltona hänen tarvitsemansa huolto ja hoito (THL 2022).

Kiireellinen sijoitus voi kestää korkeintaan 30 päivää. Tämä voi kuitenkin jatkua enintään 30 päivää, mikäli viranhaltija tekee päätöksen kiireellisen sijoituksen jatkamisesta lastensuojelulain 38 a § mukaan. Kiireellinen sijoitus päättyy, kun sen tarve on loppunut tai jos sijoitus on rauennut. (Lastensuojelulaki 2007/417.)

5.3 Kiireellinen sijoitus avohuollon tukitoimena

Mikäli lastensuojelulain pykälän 40 mukaan mainituista syistä lapsi tarvitsee kiireellisesti apua, voidaan järjestää avohuollon tukitoimia kiireellisesti, kuitenkin niin, että ne ovat lapsen edunmukaisia. Näitä avohuollon tukitoimia ovat; perheen riittävä taloudellinen tuki ja asumisen turvaaminen, sosiaalihuollon mukaiset sosiaalipalvelut sekä lapsen tai perheen sijoitus avohuollon tukitoimena. Avohuollon sijoitukseen tarvitaan 12- vuotta täyttäneen lapsen sekä huoltajan suostumus. (Lastensuojelulaki).

5.4 Huostaanotto

Lapsi on otettava huostaan ja järjestettävä hänelle sijaishuolto, mikäli lapsen kasvuolosuhteet vaarantavat hänen kehitystään tai terveyttään tai lapsi itse vaarantaa omaa kehitystään tai terveyttään. Huostaanottoon voidaan kuitenkin ryhtyä vain, mikäli avohuollon tukitoimet ovat osoittautuneet riittämättömiksi tai sijaishuolto olisi lapsen edun mukainen. (Lastensuojelulaki 2007/417.)

5.5 Lastensuojelulaitokseen sijoittaminen

Lastensuojelulaitoksella tarkoitetaan laitoshuoltoa, jossa voidaan järjestää lapsen sijaishuoltoa. Lastensuojelulain mukaan näitä ovat; koulukodit, nuoriskodit ja lastenkodit. Muita edellä mainittuihin laitoksiin rinnastettavia yksioita on esimerkiksi; laitosluvan saaneet ammatilliset perhekodit ja vastaanottokodit. (Saastamoinen 2010, 89.)

Lastensuojelulain tarkoituksena on turvata lapsen oikeus tasapainoiseen, turvalliseen ja monipuoliseen kehitykseen ja kasvuympäristöön sekä erityiseen suojeluun. Vanhemmillä on lapsesta ensisijainen vastuu, mutta mikäli tämä vaarantuu, on viranomaisten tuettava perhettä ja tarjottava heille tarpeellista apua sekä ohjattava lapsi ja perhe lastensuojelun piiriin. (Lastensuojelulaki 2007/417.)

Sijaishuoltopaikan valinnassa kiinnitetään huomiota huostaanoton perusteisiin sekä lapselle läheisten ihmissuhteiden ylläpitämiseen. Sijoituksessa tulee ottaa huomioon lapsen kulttuuri, kielellinen sekä uskonnollinen tausta. Mikäli lapsen sijaishuoltoa ei voida järjestää riittävien tukitoimien avulla esim. perhehoidon avulla, järjestetään lapselle laitoshoido. (Lastensuojelulaki 2007/417.)

Pysyväisluontoiseen sijoitukseen perhehoito on pääasiassa ensisijainen ratkaisu. Aina se ei kuitenkaan ole mahdollista, jos esim. lapsen oireilu on erityisen haastavaa, jolloin laitoshoidoon päätyminen on usein paras ratkaisu. Sijaishuoltoon voidaan päätyä, mikäli kyseessä on väliaikainen ratkaisu tai kyseessä on murrosikäinen lapsi. (THL 2022.)

Lastensuojelulaitoksiin luetaan koulukodit ja lastenkodit, sekä muihin edellä mainittuihin rinnastettavat lastensuojelulaitokset, kuten nuorisokodit ja vastaanottokodit. Lastensuojelulaitokset ovat luvanvaraisia, joita valvoo aluehallintovirasto sekä Sosiaali- ja terveysalan lupa ja valvontavirasto. (THL 2022.)

6 SIAISHUOLLON OMAOHJAAJA

Suomessa omaohjaajatyölle ei ole selkeitä työmenetelmiä tai työorientaatioita. Siksi omaohjaajatyö vaihtelee paljon laitoksittain sekä myös laitoksen sisällä, työntekijöiden välillä. (Timonen- Kallio 2008, 58.) Laukkanen (2011, 31) määrittelee omaohjaajatyön sisällön suunnitelmalliseksi lapsen kasvattamiseksi lastensuojelulaitoksessa.

Lastenkodeissa nuorella on apuna ja tukena omahoitaja, joka huolehtii käytännön tehtävistä, on yhdyshenkilönä kodin ja sijoituspaikan välissä sekä hoitaa muut yhteydenpidot lapsen/nuoren kouluun ja hoitokontakteihin. Arjen sujumiseksi omahoitajan on oltava tietoinen kaikesta nuoren liittyvästä muutoksesta ja elämänvaiheista. Nuorelle on tärkeää, että on joku ihminen, joka vastaa ja tietää kaikista hänen asioistaan ja pitää häntä mielessä koko ajan. Omahoitajan tehtävänä onkin valmistaa nuorta mentalisointiin eli miellettämiseen. Nuoren kanssa käydyistä keskusteluhetkistä omahoitajan tulee antaa nuorelle tunne siitä, että hän on tärkeä, hänen ajatuksensa ja tunteensa ovat merkityksellisiä. (Sinkkonen 2018, 177–179.)

6.1 Omaohjaajatyö Suvilinnassa

Suvilinnassa omaohjaajatyö on parityöskentelyä. Kun tieto nuoren sijoituksesta Suvilinaan tulee, työryhmässä sovitaan tuleva omaohjaajapari sekä suunnitellaan mahdollisuuksien mukaan omaohjaajien työvuorot niin, että heillä olisi työvuoroja nuoren saapuessa Suvilinaan. Ensimmäisille viikoille suunnitellaan päivittäistä työskentelyä nuoren kanssa, johon kuuluu mm. nuoren alkuhaastattelu, jossa käydään läpi mm. nuoren verkostoa ja terveydentilaa. Omaohjaajien ollessa pois, he ohjeistavat muulle työryhmälle työskentelysuunnitelman. Sijoituksen alussa työskentelyn tavoitteena on luoda pohjaa omaohjaajasuhteelle sekä luottamukselle. Suvilinnassa on käytössä SILTA- malli, mitä työskentelyä omaohjaaja on mukana tekemässä yhdessä koulutetun SILTA- työntekijän kanssa.

Suvilinnassa omaohjaajatyöhön kuuluu erilaisia dokumentointeja nuoren kanssa yhdessä tehtäväksi, ja näitä ovat kuukausittain tehtävä kuukausikooste sekä puolivuositteittain tehtävät omaohjaajatyön suunnitelma sekä hoito- ja kasvatussuunnitelma. Omaohjaajat

suunnittelevat nuoren kanssa viikoittaiset omaohjaajahetket sekä kuukausittaiset omaohjaajapäivät. Yhdessä nuoren kanssa suunnitellaan etukäteen mitä yhteistä tekemistä nuori haluaisi omaohjaajan kanssa tehdä.

Itsenäistyneiden nuorten haastatteluissa kerrottiin omaohjaajasuhteen olleen hyvä. Nuoret kokivat saaneensa apua eivätkä tulleet laiminlyödyksi.

"Koskaan ei sanottu mitään ilkeätä".

" Omaohjaajasuhde oli tosi hyvät. Läheisempi toisen ohjaajan kanssa, vietti enemmän aikaa toisen kanssa. Rentoja molemmat ja huumorintaju. Oli helppo ja rauhallista olla. Pystyi vakavista asioista, pystyi itkemään, puhumaan kivoista asioista ja oli luottavainen suhde." (Nuorten kommentit)

7 ITSENÄISTYMINEN

Itsenäistyminen tapahtuu yleisesti monella nuorella 20- vuoden kynnyksellä. Tällöin elämässä tulee paljon muutoksia; muutto lapsuudenkodista, omista raha-asioista huolehtimista, opiskelu sekä työelämään siirtymistä. Monet asiat tapahtuvat vähitellen, mutta edellä mainitut asiat tapahtuvat kaikki monesti samaan aikaan, jolloin se tuntuu suurelta loikkaukselta uuteen elämänvaiheeseen. Itsenäistyminen on yleensä jännittävää ja iloista odotusta vapauteen omana itsenään ja tuo mukanaan uusia vapauksia sekä uudenlaista vastuuta omasta itsestään. Aina tie ei ole silotettu ja voi tuoda mukanaan myös epävarmuutta. Epävarmuus voi olla taloudellista epävarmuutta, tulevaisuuteen tai yksinäisyyteen liittyvää. Mikäli vaikeudet menevät äärimmilleen, se voi tarkoittaa nuoren syrjäytymistä. Näiden tunnistaminen ajoissa on tärkeää, jotta tilanteeseen voidaan puuttua ja ehkäistä syrjäytyminen. (Nuortenlinkki.)

7.1 Itsenäistyvä nuori

Nuori itse on yleensä oman elämänsä asiantuntija. Jokainen nuori on yksilöllinen, tilanteet ovat moninaisia eikä itsenäistyminen tapahdu automaattisesti. Itsenäistymiseen liittyy paljon tunteita, konkreettisia tapahtumia sekä pohdintoja. Itsenäistyminen on lupa unelmoida, hetki, joka antaa uuden mahdollisuuden. Siksi se on paljon muutakin kuin uuden asunnon tai opiskelupaikan hankintaa. Itsenäistyminen on yleensä positiivinen asia, mutta se voi tuoda mukanaan monenlaisia epävarmuuksia tai pelkotiloja. Kotona muuttaessa on asioista hyvä puhua vanhempien tai jonkun muun luotettavan aikuisen kanssa. (Kunnallisen nuorisotyön osaamiskeskus.)

7.2 Itsenäistyminen Suvilinnassa

Nuoruus on aikaa, jolloin nuori itsenäistyy ja irrottautuu vanhemmistaan. Nuoret kuitenkin toivovat, että aikuiset jäisivät heidän rinnalleen eikä päästäisi irti liian aikaisin. Harvoin nuori itsenäistyy ilman minkäänlaista erimielisyyttä, mutta suuret kapinoinnit harvemmin kuuluvat tähän elämänvaiheeseen. Nuoren tehdessä pesäeroa vanhempiinsa voi sama nuori kuitenkin tänään kaivata halia ja toisena päivänä ilmeillään kertovansa, ettei todellakaan halua vanhempaa lähellensä. Tässä epäjohdonmukaisuudessa tärkeintä onkin,

että kun aloite tulee nuorelta, se on silloin ok myös nuorelle. Sijaishuollossa tämä hellyydenosoitus tai läheisyys tuleekin nuorelta monesti niin, että nuori pyytää aikuista hieromaan. Tässä läheisyys tapahtuu varomattomalla alueella nuoren näkymättömissä. (Sinkkonen 2018, 86.)

Yksi haastatelluista nuorista koki, että aikuisten pitäisi enemmän kiinnittää huomiota siihen missä porukoissa liikkuu. Toivoi enemmän asioista puhumista. Yksi nuori koki, että jos oli ollut juomassa, että humalassa ei voi soittaa, jos on hätä. Hän koki, että aikuisen kanssa tuli ”kauheet keskustelut” jos oli ollut juomassa. Nuoret kokivat ristiriitaisesti sen, että ei voi soittaa humalassa ollessaan ja tämän vuoksi joutui jäämään jonkun tuntemattoman luokse yöksi.

”Ei se et sä juot, vaan mitä sä oot tehny, ootko ollu fiksusti ja osaatko käyttäytyä fiksusti alkoholin vaikutuksen alaisena?”

”Ohjaajan tulisi olla rento eikä heti herättyään saisi huutoja, huonot fiilikset aiheuttavat lisää juomahaluja”. (Nuorten haastattelut)

Suvininnassa lapset saavat kasvaa alakouluun saakka yksilöllisten tarpeiden mukaan, aikuisten tukemana. Alakouluikäiset oppivat ottamaan vastuuta, ikätason mukaisesti, omista arkielämän tarpeistaan. Itsenäistymiseen tähtäävä kasvatustyö aloitetaan suunnitelmallisesti vähitellen lapsen siirtyessä yläkouluun. Tähän mennessä lapsi on oppinut tiettyjä perustaitoja yksikössä kasvaessaan. (Suvininnan itsenäistymissuunnitelma)

”Isoin vapaus Suvininnassa oli, että ”hihna oli pitkä”. Sai olla myöhempään ulkona ja luotto, että tuli yhtenä kappaleena takaisin. Huolehdittiin aikatauluista ja sai lähteä, kun ajoissa sovittiin menoista.” (Nuorten haastattelut)

Työntekijähaastatteluissa itsenäistymissuunnitelman muutokset koskivat osittain suunnitelman päivittämistä sähköiseen versioon, josta erityisesti työntekijät kaipaivat linkkejä Kelan sivuille ja siellä erityisesti eri tukimuotojen sivuille, esimerkiksi asumis- ja toimeentulotuen hakemiseen. Osan mielestä itsenäistymissuunnitelman runko (liite1) oli hyvä sellaisenaan. Osan mielestä joitain otsikoita tulisi muuttaa. Esimerkiksi terveys- otsikon alle tulisi sekä fyysinen, että psyykkinen terveys.

Yksi nuori kertoi, ettei mitään Kela- hakemuksia ollut tehty ennen muuttoa ja tämän vuoksi joutui odottamaan rahaa ja sai itsenäistymisvaroista sekä lainattua rahaa, odottaessaan tukia.

”Me olisi voitu tehdä kelan hakemukset niinku etukäteen, kyllähän senkin olisi voinut hakea koska mä täytin ja viidestoista päivä 18, niin kyllähän siellä (Suvininnassa) olisi voinut hakea (Kela-tuet) jo niinku etukäteen” (Nuorten haastattelut)

Nuoren siirtyessä yläkouluun aloitetaan vähitellen itsenäistymiseen tähtäävä kasvatus-työ ja vastuuta omien asioiden hoitamisesta siirretään vähitellen nuorelle itselleen. Kun nuori täyttää 17- vuotta aloitetaan työskentely jälkihuoltoon siirtymisestä. Sosiaalityöntekijän kanssa otetaan puheeksi tuleva jälkihuolto, sen keinot, määrä ja toteuttaja. Mahdollisuuksien mukaan jälkihuollon ohjaus tulisi Suvilinnasta, mutta mikäli kunta päätyy tarjoamaan jotain muuta kautta tarjottavaa jälkihuoltoa, tulisi siihen valmistautua jo tässä vaiheessa.

Myös suunnitelmallinen asumisharjoittelu aloitetaan nuoren täyttäessä 17- vuotta. Suvilinnassa on kaksi (mahdollisuuksien mukaan kolme) itsenäistymisasuntoa, joissa nuoren on mahdollista harjoitella itsenäistyvää elämää. Kaikissa huoneissa on oma keittiönurkkaus, wc sekä suihku. Jokaisen nuoren kanssa tehdään yksilöllinen itsenäistymissuunnitelma, tähän kuuluu mm. aamupalaostosten teko ja laitto. Esim. rahankäytön lisääntyminen tapahtuu sitä mukaa kun nuori osoittaa hallitsevansa rahankäyttönsä sovitusti.

"Kannustettiin tosi paljon, että voisin tehdä laajempia ruoka-annoksia. En ottanut siitä neuvosta kiinni. Olisi ollut mahdollisuus tehdä, mutta en halunnut tehdä. Nyt jälkeinpäin ajatellut, että ruuanlaittoa olisi enemmän voinut harjoitella." (Nuorten haastattelut)

7.3 Elämänjanan työstäminen

Yksi tärkeimmistä työskentelyistä nuoren kanssa ennen jälkihuoltoon muuttamista on elämänjanan työstäminen. Tämä tukee nuoren identiteettiä, jonka avulla nuori saa varmistusta omalle tekemiselleen. Elämänjana on myös yksi osa SILTA - työskentelyä, jota tehdään mahdollisuuksien mukaan kaikkien Suvilinnassa asuvien lasten kanssa.

Elämänjana työskentelyssä vahvistetaan lapsen jokaisen osallistumista ja sovitaan, kenen kanssa hän voi palata asiaan, mikäli työskentely herättää tunteita. Työskentely on hyvä ja konkreettinen tapa käydä ajallisesti läpi lapsen elämän tapahtumia. Työskentely voi sisältää lapsen vanhempien tapaamisella ja etenee lapsen varhaisista vuosista aina nykypäivään asti. Työskentelyn ei tarvitse edetä järjestyksessä ja jokainen kertoja valitsee itse mitä asioita haluaa jakaa muiden kanssa. Elämänjanaa voi rikastuttaa tarinoilla ja valokuvilla ja keskeistä on vuorovaikutuksessa jaetut tarinat. Janaan kirjataan vain ne asiat, joita lapsi siihen haluaa tuoda. (Niemi-Järvinen 2018, 106–107.)

Joissain tapauksissa ei kaikkien nuorten perheiden kanssa ei päästä toteuttamaan SILTA- työskentelyä, mutta elämänjana tehdään kaikkien nuorten kanssa ennen jälkihuoltoon siirtymistä. Elämänjana on nuorelle tärkeä menetelmä, jonka kautta nuori saa lisää ymmärrystä itsestään ja menneisyydestään.

7.4 Jälkihuoltoon valmistautuminen

Jälkihuolto tarkoittaa lapselle tai nuorelle joko sijaishuollon tai vähintään puolen vuoden kestävän avohuollon sijoituksen jälkeen tarjottavaa kokonaisvaltaista tukea, jonka tarkoituksena auttaa nuorta saamaan riittävät valmiudet sijaishuollosta kotiutumiseen ja itsenäisen elämän aloittamiseen. (THL 2022.)

Suvilinnassa itsenäistyvän nuoren kanssa valmistaudutaan jälkihuoltoon siirtymisessä yhdessä sosiaalityöntekijän kanssa. 17- vuotta täytettyään nuoren asiakassuunnitelmapalaverissa puhutaan ja kirjataan itsenäistymissuunnitelma, jonka lisäksi muutama kuukausi ennen 18- vuotta täytettyään pidetään siirtopalaveri oman sosiaalityöntekijän, tulevan jälkihuollon sosiaalityöntekijän, mahdollisen jälkihuollon ohjaajan, sijaishuoltopaikan ohjaajien sekä vanhempien kanssa. Palaverissa käydään läpi kaikki itsenäistymiseen liittyvät asiat mm. asunnon hankinta, kuinka paljon asunnon vuokra voi olla, mitä kuluja korvataan toimeentulotuesta ja mitä itsenäistymisvaroista.

Jälkihuoltoa voidaan antaa nuorelle siihen asti, kunnes hän täyttää 25 vuotta. Nuoren kanssa suunnitellaan yhdessä mitä palveluita ja tukitoimia jälkihuoltoon kuuluu ja mitä se konkreettisesti tarkoittaa. jälkihuollolla voidaan tukea esim. toimeentuloa, opiskelua, työtä ja/tai asumista. (Lastensuojelu.info 2022)

"Joskus toivon, vaikka menee tosi hyvin, eikä ollut mitään suurempia ongelmia, että tilauskohtaisesti voisi jäädä vähän pidemmäksi aikaa. Olisin hyötynyt siitä, esim. 19-vuotiaaksi, kun valmistuu ammattikoulusta ja voisi hakea opiskelupaikan yhdessä." (Nuorten haastattelut)

Moni nuori kokee laskujen maksamisen olevan haasteellista, mikä onkin sijaishuollossa oleville nuorille harvinaista. Nuoret eivät sijaishuollossa maksa omia laskuja, vaikkakin moni hallitsee esim. asioiden oston verkkokaupasta. Eräs nuori koki, että olisi voinut jälkihuollosta olla tukea laskujen maksamisessa. Haastateltujen nuoren kanssa puhuimme mm. taidoista mitä he ovat oppineet, tuliko yllätyksenä jokin asia ja miten osasivat varautua omaan asuntoon muuttaessa.

"Niinku mulla olisi voinut olla joku tyyppi (jälkihuolto) siinä (laskujen maksamisessa)." (Nuorten haastattelut)

"Siihen ois voinu keskittyä paremmin, siihen muuttoon, mitä sinne kämppään tarvii, niinku mikä homma on, mitä siellä (asunnossa) tarvitsee. Koska silloin kun me mentiin ohjaajan kanssa ostamaan niitä (tavaroita), niin ei me ehditty ees ruoka-kauppaa. Mulla ei ollut mitään safkaa siellä, niinku. Oli mul kahvinkeitin mut ei ollut kahvia." (Nuorten haastattelut)

Nuorten haastatteluissa tuli ilmi, kuinka nuoret toivoivat itsenäistymisvaiheessa enemmän panostusta ruuanlaiton opetteluun. Miten suunnitella taloudellisempaa ruuanlaittoa, ruuan pakatusta ja ruokareseptien opettelemista. Nyt kohta kaksi vuotta itsenäistymisen jälkeen eräällä nuorella oli ongelmana, ettei ole ruokaa jääkaapissa. Kehitysehdotuksena hän kertoi, että nuorten kanssa tulisi käydä läpi, miten ruoka säilyy, mitkä säilyvät kauemmin kuin toiset ja myös muistaa opettaa, että jääkaappia tulisi siivota säännöllisesti. Myös siivous ja sen hahmottamisesta nuoret antoivat kehittämisideoita. Koska Suvilinnassa ei nuorten tarvitse ostaa itse pesuaineita, oli pesuaineiden kallis hinta tullut jollekin yllätyksenä.

"Pitäisi antaa rahaa siivousvälineiden ostoon, kaikki siivousvälineet- ja aineet maksavat paljon" (Nuorten haastattelut).

8 KEHITTÄMISTYÖN TOTEUTTAMINEN

Toteutin opinnäytetyöni kehittämistyönä. Kehittämistoiminnan ensisijainen ja tyypillinen tavoite on jonkun toiminnan tai asiantilan muutos (Salonen ym. 2017, 34). Kehittämisen tuloksena syntyy tuotos, joka on yleensä tuote, palvelu, opas, malli tai toimintatapa (Salonen 2013, 25). Opinnäytteeni tavoitteena oli aloittaa muutosprojekti uuden itsenäistymissuunnitelman luomiseksi, joka Suvilinnan lastenkodissa oli huomattu tarpeelliseksi. Tässä kehittämistyössä tuloksena syntynyt tuotos on suunnitelma itsenäistyvän nuoren oppaalle omaohjaajatyöhön, Suvilinnan lastenkotiin.

Kehittämistoiminta ammattikorkeakoulussa perustuu toimijoiden yhteiseen näkemykseen tarpeista, kehittämiskohteista sekä tavoitteista, lisäksi myös yhdessä jaettuun ja tuotettuun tietoon. Tätä kehittämistoimintaa ohjaa yhteinen käsitteellinen kieli. Itsearviointi ja korjaava työote on oleellista kehittämistyössä. (Salonen ym. 32–33.) Kehittämistyön suunnitelma perustui toimeksiantajan tunnistamaan kehittämistyön tarpeeseen, jonka toteutin Suvilinnan ohjaajien ja esihenkilöstön toiveiden ja näkemysten avulla.

8.1 Kehittämistoiminnan prosessi

Kehittämistoiminta perustuu seitsemään eri vaiheeseen, joita ovat kehittämistarpeiden tunnistaminen, ideointivaihe, suunnitteluvaihe, toteutusvaihe, tulos ja tuotos, arviointivaihe ja päätösvaihe, johon sisältyy kehittämistoiminnan levittäminen eli implementointi. (Salonen ym. 2017, 52.) Opinnäytetyön prosessi alkoi tammikuussa 2022. Ajatuksena oli tehdä kehittämistyö Suvilinnan lastenkotiin. Tapasin Suvilinnan johtajan, jonka kanssa suunnittelimme ja ideoimme opinnäytetyöni aiheen ja toteutustavan. Alun perin tuotokseksi oli tarkoitus tulla valmis sähköinen opas, mutta työn laajuuden takia supistin tuotosta suunnitelmaksi, jonka pohjalta toimeksiantajan on hyvä jatkaa valmiiseen tuotokseen. Toimeksiantaja oli tyytyväinen suunnitelman laatimiseen.

Aloitin työskentelyn keskustelemalla toimeksiantajan kanssa, jolta kehittämistarve tuli. Ideointivaihe alkoi tämän keskustelun jälkeen, jolloin aloin perehtymään tietoperustaan sekä suunnittelemaan miten saisin parhaan tiedon tulevasta itsenäistymissuunnitelmasta. Perehdyin alan muihin vastaaviin itsenäistymissuunnitelmiin sekä kirjallisuuteen itsenäistymisestä.

Suunnittelin alusta lähtien haastattelevani kolmen vuoden sisällä pois muuttaneita nuoria, joita oli viisi ja sain alustavat luvat kolmelta nuorelta. Kahden nuoren puhelinnumero ei ollut enää käytössä, joten heidän haastattelunsa eivät toteutuneet. Alustavaa kyselyä nuorilta tehdessäni ja haastatteluaikaa sopiessani, kysyin haluavatko he kysymykset etukäteen nähtäväksi. Kukaan ei näitä etukäteen halunnut.

Syksyllä 2022 aloin kirjoittamaan tietoperustaa, johon kuului pääaiheina kiintymyssuhdeteoria sekä luottamukseen perustuva ammatillinen suhde. Näiden lisäksi halusin myös tuoda esille sijaishuollon, sijaishuollon omaohjaajuuden sekä hieman jälkihuollon teoriaa. Näiden aiheiden myötä sain lisää pohjaa opinnäytetyöni kehittämiseksi.

Opinnäytetyötä tehdessä opinnäytetyön ohjaajan kanssa tulimme siihen tulokseen, että tulevassa sähköisessä materiaalissa rajaan suunnitelman itsenäistyviin nuoriin, jotka muuttavat sijaishuollosta omaan asuntoon. Nuoren muuttaessa Suvilinnasta jälkihuollon tuettuun asumismuotoon on sähköisestä oppaasta helppo ottaa osia kyseisen nuoren tarpeisiin, eikä tarvitse koko opasta ottaa käyttöön.

8.2 Aineiston keruu

Tietoperustan tekemisen jälkeen aloitin haastattelujen/ palautelomakkeiden suunnittelun ja lähettämisen. Keräsin tutkimusaineiston teemahaastattelulla, jossa minulla oli kaikille samat kysymykset ja tarvittaessani tukikysymykset haastattelun aikana. Vuorovaikutuksella on keskeinen asema haastattelun aikana, joka etenee tiettyjen teemojen varassa (Hirsjärvi ym. 2011, 48).

Suunnittelin myös työntekijöiden haastattelusta kyselylomakkeen avulla (Liite 1), jonka lähetin heille sähköpostilla tammikuussa 2022. Lomakkeessa oli myös saatekirje, jossa kerroin lyhyesti haastattelulomakkeen tarkoituksen. Lomakkeiden vastausprosentin jäädessä pieneksi, päädyin myös haastattelemaan työntekijöitä helmi- maaliskuussa, jotta saisin suuremman vastausprosentin. Sain vastuksia jokaiselta työntekijältä, joko vastamalla lomakkeeseen tai suullisesti kysymällä heiltä heidän mielipidettään.

Mielenkiintoisin ja haastatellut mitä eniten odotin, olivat poismuuttaneiden nuorten haastattelut. Ennen nuorten haastattelun alkamista kerroin heille ajatuksestani nauhoittaa haastattelut, jotta voin keskittyä haastatteluun ja litteroin haastattelumateriaalin haastattelun jälkeen. Kerroin myös haastattelumateriaalin olevan vain minun käytössäni ja ker-

roin hävittäväni haastattelumateriaalin heti, kun arviointi opinnäytetyöstäni on tullut. Nuoret lukivat ja allekirjoittivat suostumuslomakkeen (Liite 2), ennen haastattelua. Saatekirjeessä oli maininta haastattelun olevan vapaaehtoinen (Kuula 2011, 107). Nuorten haastatteluihin tein haastattelulomakkeen (Liite 3), jotka olivat tukikysymyksinäni haastatteluja tehdessäni.

8.3 Aineiston analysointi

Teemahaastattelun avulla kerätty aineisto järjestetään teemoittain ja vastaajan vastaukset ovat annettujen teemojen alla. Haastattelun avoimen vaihtoehdon avulla saadaan esille näkökulmia, joita tutkija ei ehkä ole osannut ajatella etukäteen. Nämä antavat vastaajalle myös tilaisuuden kertoa asia omin sanoin, kun monivalintakysymykset pakottavat valitsemaan valmiista vaihtoehdoista. (Hirsjärvi ym. 2013, 199–201.)

Haastateltavaksi päätyi kolme, kolmen vuoden aikana Suvilinnasta itsenäistynyttä nuorta sekä 6 omaohjaajatyössä toimivaa ohjaajaa. Kolmella ohjaajista on 20–30 vuoden ura Suvilinnan lastenkodissa ja loput kolme ovat olleet Suvilinnassa 3–5 vuotta. Tarkempaa tietoa nuorten asumisajoista Suvilinnasta en työhöni laita, nuorten tunnistettavuuden takia.

Yhden nuorista haastattelin puhelimitse ja kaksi saapuivat Suvilinnaan haastateltavaksi. Haastattelut menivät hyvin, tilanne oli rento ja nuoret pystyivät vastaamaan kysymyksiin mielestäni melko avoimesti. Haastattelujen lopuksi kysyin heiltä, olisinko voinut tehdä jotain toisin. Heidän mielestään mitään ei olisi pitänyt tehdä toisin. Haastattelutilanteesta saatiin luotua turvallinen ja saatiin hyvä dialoginen keskusteluilmapiiri ja hyvät olosuhteet nauhoitusta varten (Hirsjärvi ym. 2011, 74–75).

Nuoria haastatellessani käytin puhelimen nauhoitusta, jotka tallentuivat puhelimelle. Haastattelunauhoituksista kirjoitin haastattelut puhtaaksi koneelle, omalle Word-pohjalle. Haastattelut tapahtuivat kaikki eri päivänä ja haastateltavat erottelin haastattelupäivän perusteella. Olin varannut aikaa haastatteluihin n. tunnin haastateltavaa kohden. Kaikki haastattelut kestivät 22–32 minuuttia/ haastattelu.

8.4 Palautelomakkeiden ja haastattelujen tulokset

Haastatteluiden ja työntekijöiden palautteiden jälkeen aloin suunnittelemaan tulevan sähköisen materiaalin sisällysluettelo. Sisällysluettelon sisältö pohjautuu Suvilinnan nykyisen itsenäistymisoppaan sisällysluetteloon ja siinä on huomioitu sekä työntekijöiden että haastateltujen nuorten muutostoiveet. Alla tuotos eli suunnitelma, jonka olen haastattelujen ja palautekyselyiden perusteella tehnyt.

Suunnitelma; Suvilinnan itsenäistymissuunnitelman sisällysluettelo

Arjen hallinta

- Siivous
- Ruuanlaitto
- Päivärytmi
- Pyykinpesu

Fyysinen hyvinvointi

- Terveys
- Hygienia
- Puhtaus
- Seksuaalisuus
- Päihteet

Henkinen hyvinvointi

- Ihmissuhteet
- Sosiaaliset suhteet
- Harrastukset
- Käytöstavat

Asioiden hoitaminen

- Rahan käytön suunnittelu (säästäminen ja tulevaisuuden suunnittelu)
- Luoton ottamisen riskit, uhat ja mahdollisuudet
- Ajanhallinta
- Virastoasiointi

Koulu ja opiskelu

- Itsenäinen opiskelu
- Ammatinvalinta/ jatko-opiskelu

Tulevaisuuden suunnittelu ja työ

- Kutsunnat/ armeija
- Tulonhankkimismahdollisuudet
- Työnhaku
- Virastossa asiointi/omakanta/omavero
- Laskujen maksaminen

Matkustaminen

- Linja-auto
- Taxi
- Juna

Sähköiset linkit

- Kelan tuet (opintuki, asumistuki yms.)
- Jatkokoulutuspaikkoja (yleisimmät)

Kaikki muutokset, mitä työntekijöiden taholta haluttiin muuttaa, liittyivät sisällysluettelon otsikoihin tai sisältöihin. Esimerkiksi yhden työntekijän toive päivärytmiin liittyen ”voisi yhdistää linkin tai ohjeet yleisistä ravitsemussuosituksista, unirytmistä ym. Lisäksi liikunnan ja omien elintapojen merkitys hyvinvoinnin ylläpitämisessä” (Työntekijän palautelomakkeen vastaus).

Myös sisällysluettelon järjeistämistä asioiden yhdistämisellä sekä lisäämällä puuttuvia asioita. Erään työntekijän toiveena oli saada uusi sisältö, otsikkona ”Tulevaisuuden suunnittelu ja työ”. Tämän otsikoinnin alle tulisivat kutsunnat ja armeija, tulonhankkimismahdollisuudet, työnhaku sekä virastossa asiointi, laskujen maksu, omakanta sekä omavero.

Nuorten haastattelujen tarkoituksena oli saada tietoa millaiset asiat Suvilinnassa jo toimivat ja missä asioissa olisi vielä parantamisen varaa. Nuorilta saatujen tulosten perusteella luottamus, hyvät omaohjaajasuhteet sekä kyky oppia huolehtimaan itsestään ovat haastateltujen nuorten kohdalla onnistuneet.

"Omaohjaajasuhteen kokemukseni hyväksi. Tuntuu, että sai apua. Ei koskaan laiminlyöty. Ei sanottu ilkeitä." (Nuorten haastattelut.)

Parantamisen varaa nuoret kokivat rahankäytössä, ruuanlaittoon motivoinnissa sekä jälkihuoltoon muuttamisvaiheessa käytettävän ajan lisäämisessä. Yksi nuori kuitenkin toi haastattelussa esille, kuinka hän muistaa hänellä olleen tilaisuus harjoitella oman ruuan laittamista omassa asunnossa, mutta ei silloin ollut kiinnostunut siitä.

"Enemmän rahaa, saisi ostaa enemmän ruokaa ja harjoitella ruuanlaittoa, opetella reseptejä, ruuan laittoa ja ruuan budjetointia. Edelleen ongelma, ettei ole tarpeeksi ruokaa kaapissa. Opetella pakastoimaan ja mitkä ruuat säilyvät ja mitkä ei. Opetellaan siivoamaan jääkaappi." (Nuorten haastattelut.)

Kerättyäni työntekijöiden ja nuorten haastatteluiden vastauksia, sisällytin nuorten kommentteja opinnäytetyöhön, jotta ne tulisivat esille tutkitun tiedon tai suvilinnan itsenäistymissuunnitelman kanssa. Työntekijöiden lomakepohjan ja haastatteluiden perusteella tein muutoksia nykyisen itsenäistymissuunnitelman sisällysluetteloon. Työntekijöiltä ei tullut suuria muutosehdotuksia ja suurin osa liittyi otsikoiden sisältöihin. Kysymyksessä: " Millaisia asioita sieltä nyt puuttuu, mitä mahdollisesti olisit kaivannut työskennellessäsi itsenäistyvän nuoren kanssa?" Vastauksena toivottiin suunnitelmaa siitä, miten asioita aletaan harjoitella jo Suvilinnassa oloaikana. Esimerkiksi lääkkeitä ja omasta hyvinvoinnista huolehtiminen. Työntekijöiltä tuli paljon toiveita sähköisten linkkien lisäämisestä muun muassa Kelan- sivuille erilaisten tuen muodoista (asumistuki, toimeentulotuki ym.) sekä yleisimpien jatko-opiskelupaikkojen verkkosivuille.

9 LOPPUPOHDINTAA

9.1 Arviointi

Opinnäytetyön tekeminen on ollut haastavaa ja todella kausittaista. Välillä työskentely on ollut inspiroivaa ja välillä tuntunut, ettei työ etene. Tekisin varmasti asioita eri tavalla, mikäli olisin tiennyt ne asiat mitä nyt tiedän. Työn aihe on itselleni mieluista ja työskentely itsenäistyvien nuorten parissa on ollut antoisaa. Koen, että opinnäytteen aloittaminen oli vaikeaa ja yksin tekeminen välillä haastavaa, kun ei ollut paria, kenen kanssa olisin saanut miettiä aiheita yhdessä. Tässä onneksi auttoi keskustelu opiskelijakavereiden kanssa, miten he ovat asioita käsitelleet ja edenneet työssään. Sain myös tarvittaessa käydä keskustelua yksikön johtajan kanssa tietoperustaa tehdessäni, joka auttoi minua taas eteenpäin työssäni. Koin oppivani uutta tutkimuksen tekemisestä, teoretiedon ja käytännön työn yhteensovittamisesta sekä kehitin omaa ammatillista osaamistani.

Jokainen opittu asia, turhautunut kuukausi tai riittämättömyyden tunne opinnäytetyötä tehdessä on opettanut kuinka sinnikkäästi työtä tehdessä se alkaa valmistumaan. Teoriatiedon omaksuminen opinnäytetyötä tehdessä on antanut pohjaa käytännön työlle. Kiintymyssuhteen luominen pitkissä sijoituksissa ja luottamuksen ansaitseminen ovat osa tärkeää omaohjaajasuhdetta sijaishuollossa, joka hyvin toteutuessaan antaa nuoralle hyvän pohjan luottaa myös muihin aikuisiin sijaishuoltopaikan ulkopuolella. Sain lisää ymmärrystä ja välineitä tehdä tätä opinnäytetyötä sekä tuoda esille uusia kehittämis-ehdotuksia Suvilinnaan. Suunnitelman myötä sain tuoda esille jo pois muuttaneiden nuorten toiveita ja näkemyksiä parantaa Suvilinnan itsenäistymissuunnitelmaa.

Nuorten haastattelu oli mukavaa ja antoisaa. Nuorten haastattelut ovat mielestäni opinnäytetyöni yksi tärkeimmistä ja mielenkiintoisimmista osista. Haastattelujen jälkeen ymmärsin, kuinka tärkeää oli kuulla nuorten mielipiteet ja kuinka tärkeät parannusehdotukset olisivat jääneet tietämättä, ilman tätä työtä. Nuorten kanssa työskentely on ollut antoisaa ja rehellistä. Mietin myös, olisivatko nuoret vastanneet eri tavalla, mikäli haastattelijana olisi ollut heille vieras henkilö ja joka ei olisi Suvilinnassa töissä.

9.2 Opinnäytetyön jatkokehittäminen

Suunnitelmani uudesta itsenäistymissuunnitelmasta ja nuorten haastatteluista esiin tuomat parannusehdotukset tulevat työryhmän käsittelyyn syksyllä 2023, jonka jälkeen olisi tarkoitus kehittää Suvilinnaan uusi itsenäistymissuunnitelma. Työryhmä valitsee keskuudestaan henkilöt, jotka aloittavat kehittämään sähköisen oppaan työstämisen. Suositeltavaa on kysyä myös tulevilta jälkihuoltoon siirtyviltä nuorilta heidän näkemyksensä itsenäistymisestä. Näin opasta varten saisi kattavamman näkemyksen nuorten mielipiteestä ja tulevasta sisällöstä. Tämä kaikki kuitenkin tehdään nuorelle ja nuorta varten.

Olen tyytyväinen tuotokseen ja odotan innolla millaisen uuden itsenäistymissuunnitelman Suvilinna saa käyttöönsä. Tuottamani sisällysluettelo vastaa toimeksiantajan toimeksiantoa ja tähän suunnitelmaan on tuotu esille muutosehdotuksia, mitä työntekijät ja jälkihuoltoon muuttaneet nuoret ovat tuoneet esille. Oman työkokemukseni ja ohjaajien haastattelujen kautta koen, että tässä on riittävästi tietoa Suvilinnan uuden itsenäistymissuunnitelman kehittämiseksi.

9.3 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus

Olen tehnyt opinnäytetyöni hyvää eettistä käytäntöä kunnioittaen. Osa ammattikäytäntöä on eettinen harkinta ja työssä tehdyt päätökset eivät perustu pelkästään kokemukseen ja tietoon, vaan osa päättelyketjua on eettinen harkinta (Talentia, 25). Olen toiminut lähdekriittisesti, käyttäen vain luotettavia lähteitä esimerkiksi lastensuojelulakiin viittavia tekstejä ajantasaisesta Finlexin sivuilta. Haastattelut tein vain täysi-ikäisten nuorten kanssa, joten lupaa sosiaalityöntekijöiltä ei tarvittu. Hankin suostumuslomakkeen, säilytän ne asianmukaisesti, niin että ulkopuoliset henkilöt eivät pääse käsiksi näihin tietoihin. Suunnittelin, säilytin kerätyn tiedon, raportoin kaiken haastatteluaineiston asetettujen vaatimusten mukaisesti (Kettunen ym. 2012, 6).

LÄHTEET

- Hirsjärvi, S & Hurme, H. 2011. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. 4. Painos. Helsinki: Yliopistopaino.
- Kettunen, J., Kärki, A., Näreaho, S. & Päällysaho, S. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje. Saatavilla sähköisesti: https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf
- Kuula, A. 2011. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Toinen painos. Jyväskylä: Bookwell Oy.
- Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta. 2022. Viitattu 27.9.2022. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1983/19830361>
- Lastensuojelulaki. 2022. Viitattu 27.9.2022. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>
- Kunnallisen nuorisotyön osaamiskeskus. 2021. Itsenäistyvä nuori. Viitattu 17.11.2022. <https://itsenaistyvanuori.fi/>
- Lastensuojelu.info. 2022. Jälkihuolto. Viitattu 21.10.2022. <https://www.lastensuojelu.info/lastensuojelu/jalkihuolto/>
- Laukkanen, J. 2011. ”Siin voi olla vielä tarkempi se käsikirjoitus”, omahoitaja erityislastenkotinuoren itsenäistymisen tukijana. Turku. Turun yliopisto. Pro gradu.
- Niemi-Järvinen, P. 2018. Iskä, äiskä, omahoitsu ja mä siltaa rakentamassa. Pelastakaa Lapset ry julkaisusarja nro 26. Helsinki: Hanemedia.
- Nuorten haastattelut. 2023. Kysymykset Suvillinnasta jälkihuoltoon muuttaneille nuorille.
- Nuortenlinkki. N.d. Itsenäistyminen. Viitattu 29.4.2022. <https://nuortenlinkki.fi/tietopiste/tietoartikkelit/mielenterveys/itsenaistyminen>
- Pentikäinen, M. 2014. Luottamus. Keuruu: Otava.
- Pösö, T. 2016. Mistä puhutaan, kun puhutaan huostaanotosta? Teoksessa huostaanotto, lastensuojelun vaativin tehtävä. Enroos, A.; P. & Pösö, T. (toim.) Tampere: Vastapaino.
- Raatikainen, E. 2015. Lujita luottamusta. Asiakassuhteen rakentaminen sosiaali- ja terveysalalla. Jyväskylä: PS- kustannus.
- Räty, T. 2019. 4. uud. p. Lastensuojelulaki: Käytäntö ja soveltaminen. Helsinki: Edita.
- Saastamoinen, K. 2010. Lapsen asema sijaishuollossa: Käsikirja arjen toimintaan. Helsinki: Edita Publishing OY.
- Salonen, K. 2013. Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön – Opas opiskelijoille, opettajille ja TKI-henkilöstölle. Turun ammattikorkeakoulun puheenvuoroja 72. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.
- Salonen, K.; Eloranta, S.; Hautala, T. & Kinon, S. 2017. Kehittämistoiminta ja kehittämisen menetelmiä ammatillisessa korkeakoulutuksessa. Turun ammattikorkeakoulun oppimateriaaleja 108. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.
- Sinkkonen, J. 2018. Kiintymyssuhteet elämänkaareissa. Duodecim: Helsinki.

Talentia. 2022. Arki, arvot ja etiikka. 3.painos. PunaMusta Oy. Sosiaalialan korkeakoulutettujane ammattijärjestö Talentia ry. Viitattu 28.4.2023. <https://talentia.lukusali.fi/#/reader/4fb08bf6-d9e1-11ed-bdad-00155d64030a>

THL. Lastensuojelun käsikirja. 2022. Viitattu 6.10.2022. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto>

Timonen- Kallio, E. 2008. Lastenkodin ohjauksellinen identiteettityö- työkirjamenetelmä omahoitajan hoito- ja kasvatustyön jäsentäjänä. Turku: Turun yliopisto. Licensiaattitutkielma.

Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymä. 2008. Itsenäistyvän nuoren roolikartta. <https://www.vslk.fi/index.php?id=21>

Viinikka, A. 2014. Mentalisaatio perheiden kohtaamisessa. Tampere: Mannerheimin lastensuojeluliitto.

Suvinlinnan työntekijöiden haastattelupohja

Opinnäytetyön tarkoituksena on suunnitella Suvinlinnaan sähköinen ja muokattavissa oleva itsenäistymisopas, jonka voi myös tulostaa nuorelle konkreettiseksi oppaaksi. Oppaasta voi ottaa käyttöön vain ne osa-alueet, joita nuoren kanssa työskentelyssä tarvitaan.

Suvinlinnan tämänhetkinen itsenäistymissuunnitelma löytyy Suvilinnakansioista ja kaipaa päivitystä. Tuleva itsenäistymiskansio olisi tarkoitus olla erillinen kansio Suvilinnakansioista. Suunnitelmaa on päivitetty viimeksi 2018 ja haluaisinkin kyselyn avulla selvittää millaisia muutoksia itsenäistymissuunnitelmaan tulisi tehdä, jotta se palvelisi paremmin nuoren kanssa tehtävässä omaohjaajatyössä.

Seuraavassa on tämänhetkisen itsenäistymiskansion otsikot ja asiat otsikoiden alla. Mikäli haluat lisää tutustua itsenäistymissuunnitelmaan, voit tutustua siihen intrassa tai Suvilinnakansioista luettuna.

Lopussa on kysymyksiä, joihin voit vastata kysymyksen perään ja vastata minulle tähän lomakkeeseen tai voin kysellä asioita kasvotusten.

Asioidenhoito

- **Rahan käyttö**
- **Luoton ottamisen riskit ja uhat**
- **Ajanhallinta**
- **Virastoasiointi**

Matkustaminen

- **Linja-auto**
- **Taxi**
- **Juna**

Arjenhallinta

- **Siivous**
- **Ruuanlaitto**
- **Päivärytmi**
- **Pyykinpesu**

Psyykkinen hyvinvointi

- **Terveys**
- **hygienia**
- **puhtaus**
- **seksuaalisuus**
- **päihteet**

Henkinen hyvinvointi

- **Ihmissuhteet**
- **Sosiaaliset taidot**
- **Harrastukset**
- **Käytöstavat**

Koulu ja työ

- **Itsenäinen opiskelu**
- **Tulevaisuuden suunnittelu**
- **Ammatinvalinta**
- **Tulohankinnan mahdollisuudet**
- **Työnhaku**
- **Kutsunnat ja armeija**

- Muuttaisitko nykyisiä suunnitelman aiheita, jos muuttaisit, niin miten?
- Millaisia asioita sieltä nyt puuttuu, mitä mahdollisesti olisit kaivannut työskennellessäsi itsenäistyvän nuoren kanssa?
- Mitä asioita tämänhetkisessä itsenäistymissuunnitelmassa tulisi poistaa tai päivittää?
- Mitä linkkejä olisi hyvä löytyä sähköisestä oppaasta?
- Onko jotain muuta mitä haluaisit vielä itsenäistymisoppaasta sanoa?

Otan mielelläni vastaan palautetta tästä kyselystä.

Kiitos kovasti ajastasi. Tehdään yhdessä parempi ja toimivampi itsenäistymiskansio. 😊

Suostumus tutkimukseen osallistumisesta

Annan suostumukseni käyttää minusta kerättyjä tietoja opinnäytetyössä: Suunnitelma itsenäistyvän nuoren oppaalle, omaohjaajatyön tueksi Suvilinnan lastenkotiin. Opinnäytetyön toteuttaa sosionomi – opiskelija Saara Kotikangas Turun Ammattikorkeakoulusta.

Valmis opinnäytetyö julkaistaan Theseus- tietokannassa.

Minulle on selvitetty yllä mainitun tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuksessa käytettävät tutkimusmenetelmät. Olen tietoinen siitä, että tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Olen myös tietoinen siitä, että tutkimukseen osallistuminen ei aiheuta minulle minkäänlaisia kustannuksia, henkilöllisyyteni jää vain tutkijan tietoon, minua koskevaa aineistoa käytetään vain kyseiseen tutkimukseen ja aineisto hävitetään tutkimuksen valmistuttua.

Suostun siihen, että minua haastatellaan ja haastattelu nauhoitetaan. Haastattelussa antamani tietoja käytetään kyseisen tutkimuksen tarpeisiin. Voin halutessani keskeyttää tutkimukseen osallistumisen milloin tahansa ilman, että minun täytyy perustella keskeyttämistäni.

Päiväys _____

Tutkittavan allekirjoitus ja nimenselvennys

Kysymykset Suvilinnasta jälkihuoltoon muuttaneille nuorille

Nyt on kulunut aikaa siitä, kun olet muuttanut pois sijaishuollosta. Seuravaksi kyselen sinulta, miten koit itsenäistymisen Suvilinnasta jälkihuoltoon.

1. Miten koit tuen, jota Suvilinnassa sait itsenäistymiseen?
2. Millaisia taitoja/ asioita muistat oppineesi hyvin Suvilinnassa?
3. Onko itsenäistymisessä tullut vastaan asioita, joita olisi pitänyt hallita/ osata jo ennen pois muuttoa?
4. Mihin olisit kaivannut enemmän tukea ja/tai apua?
5. Oliko jotain taitoja/ asioita, jotka huomasit puutteellisiksi vasta muutettuasi?
6. Millainen omaohjaajasuhde sinulle oli Suvilinnassa? Mistä tunne syntyi.
7. Mikä itsenäistymisessä oli hyvää? Minkä olisit halunnut olleen toisin?
8. Mistä sait tietoa jälkihuollossa ollessa?
9. Millaisissa asioissa Suvilinnan pitäisi kehittyä, jotta itsenäistymiseen valmistava ohjaus olisi parempaa?